

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ เพราะการศึกษาเป็นการให้ความรู้ สติปัญญา ทักษะความชำนาญ และทัศนคติที่ดีต่อความรู้ หากสังคมใดพลเมืองขาดการศึกษาเรียนรู้ สังคมนั้นย่อมประสบปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากความไม่รู้ ความขาดสติ และการให้เกียรติต่อชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและการศึกษา เป็นเรื่องขึ้นขั้นได้เป็นอย่างดีว่าทิศทางการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีความรู้ โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนดังกล่าวจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 และมาตรา 16 ที่รัฐสนับสนุนให้ประชาชนในชาติได้ศึกษาเรียนรู้ในทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ (Formal education) ซึ่งรัฐจัดแบ่งเป็นการศึกษากาลบังคับ (Compulsory education) ที่ให้ประชาชนทุกคนต้องเรียนในระบบการศึกษากาลบังคับ เป็นเวลา 12 ปี เพื่อให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานในการสร้างความเป็นคนและคุณธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ต่อจากนั้นจึงเป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Higher education) ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นสร้างความรู้เฉพาะทางและคุณธรรมในการประกอบอาชีพตามความถนัดของแต่ละคน ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้แนวคิด นวัตกรรม และทฤษฎีใหม่ด้วยการค้นคว้าทดลอง และวิจัย นอกจากนี้ยังมีระบบการศึกษานอกระบบ (Informal education) สำหรับผู้ที่ไม่พร้อมที่จะเรียนในระบบโรงเรียนได้ โดยจัดเป็นการศึกษาควบคู่กับการทำงาน อีกทั้งยังมีระบบการศึกษาดานอรรถศาสตร์ (Non-formal education) ซึ่งเป็นการศึกษาพิเศษที่สอนความรู้ต่าง ๆ ตามความสนใจ และต้องการของประชาชนเพื่อนำไปพัฒนาอาชีพ และการดำเนินชีวิตของคนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมีนโยบายตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีนโยบายเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 ที่ว่า

“มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 6)

การจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะประสบผลสำเร็จได้ต้องดำเนินการนิเทศการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาในหมวด 4 ตาม มาตรา 20-30 เพราะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบและกระบวนการทางการศึกษาหลายอย่างพร้อม ๆ กันไป กระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการเรียน การสอน กระบวนการบริหาร และกระบวนการนิเทศการศึกษา กระบวนการทั้งสามนี้ต้องปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสานสัมพันธ์ และสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จึงจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาประสบผลสำเร็จตามความปรารถนา ข้าส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดบกพร่องประสานกัน ไม่สนิทก็มิผลให้ส่วนอื่น ๆ ได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษา โดยส่วนรวมต้องตกต่ำผิดเป้าหมาย แม้ว่ากระบวนการที่สำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรง ก็คือ กระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาสภาพที่ไม่พึงประสงค์ ปัจจุบันให้เป็นสภาพที่พึงประสงค์ในอนาคต คือ เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร แต่การเรียน การสอนของหลักสูตรและครูก็ยังจำเป็นต้องอาศัยการบริหารมาช่วยเหลืออำนวยความสะดวกแก่ครู ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการนิเทศการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนการสอนของครูอีกทางด้วย (สนอง เครือมาก, 2536 : 1207)

แต่สภาพปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาจากภายนอกซึ่งเป็นการกระทำโดยทั่วไปและ ไม่เจาะลึกจึงไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูได้ อันเป็นสาเหตุที่ทำให้การเรียนการสอน ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ดังนั้นการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสม ที่จะสามารถสนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นดั่งจักรสำคัญใน การที่ผลักดันให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ บุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนเพราะต้องเป็น ผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือ จากทุกฝ่ายซึ่งได้แก่ ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ สถาบันอื่น ๆ รวมทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนเอง ร่วมกันจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการ, 2543 : 1)

การปฏิบัติการณ์เทศภายในโรงเรียนจึงเป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหาร โรงเรียนที่จะต้องดำเนินการนิเทศการศึกษา ให้สอดคล้องและเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังคำกล่าวของ รุ่ง แก้วแดง (2543 : 2) ที่กล่าวว่า ในบรรดาบทที่ 9 หมวด

ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น หมวดที่ 4 การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับ
ได้รับความสนใจและถือได้ว่านำไปสู่การปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติได้กำหนดแนวทางการนิเทศการศึกษา ตามสาระและกิจกรรมการนิเทศการศึกษาดำเนิน
การจัดการศึกษาไว้ 9 ด้านในหมวดที่ 4 ตามมาตรา 22 - 30 ดังนี้ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม การจัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการ
แหล่งการเรียนรู้ การวัดผล และประเมินผลการศึกษา การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ความมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนา
กระบวนการเรียนการสอนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศการศึกษา ตามแนวการจัดการศึกษา
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้มี
ประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษามีหลายแนวทาง
แต่ละแนวทางมีเป้าหมายสำคัญเพื่อช่วยเหลือบุคลากร ร่วมมือกันทำงาน โดยใช้ความรู้ความสามารถ
ของครูและ ผู้นิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่ มีความประสงค์ที่จะจะพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง รู้จักคิดเป็น ทำเป็นและ
แก้ปัญหาเป็นโดยให้สถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพทัดเทียมกัน และขจัดปัญหาในด้านผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ โดยการจัดทำคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 36-37) เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา
โดยผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษา ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัด
การศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา มีเพียง 4 หัวข้อกว้าง ๆ คือ 1) การศึกษาและ
สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน 2) จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และ
เทคนิค ทักษะ ทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน
ท้องถิ่น 3) การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ
ของสถานศึกษา และจัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
4) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสพการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เมื่อ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปปฏิบัติ ก่อให้เกิดความสับสนต่างก็ปฏิบัติตามความเข้าใจของตนเอง
ซึ่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ถ้าได้มีการพัฒนา
แนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาที่ชัดเจนขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปฏิบัติเป็น
แนวทางเดียวกันจะช่วยแก้ปัญหาได้และทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดน้อยลง จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทาง
การปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้จริง ภายใต้การบริหารจัดการสถานศึกษา และหน่วยงานหรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาอย่างไรบ้าง?
2. แนวทางการปฏิบัติการนิเทศศึกษาในสถานศึกษาควรเป็นอย่างไร?
3. แนวทางการปฏิบัติการนิเทศศึกษาเหมาะสมหรือไม่?
4. แนวทางการปฏิบัติการนิเทศศึกษาเป็นไปได้หรือไม่?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการบริหารจัดการ
2. ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการปฏิบัติการนิเทศศึกษาและความเหมาะสมของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ผลการวิจัยครั้งนี้ องค์การทางการศึกษาสามารถนำแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาไปใช้พัฒนาองค์การ

คำสำคัญ

1. การนิเทศการศึกษา
2. แนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 ประชากร จำแนกเป็น 4 กลุ่มได้แก่

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในขั้นศึกษาความต้องการแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูปฏิบัติการหน้าห้องเรียน ปีการศึกษา 2547

2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในขั้นพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาที่มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานในหน่วยงานทางการศึกษาหรือในสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี

2.1.3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ที่มีวุฒิไม่ต่ำกว่า ปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานในหน่วยงานทางการศึกษาหรือในสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี

2.1.4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พระนครศรีอยุธยา 2547

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นศึกษาความต้องการแนวทางการปฏิบัติการ
การนิเทศการศึกษา ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูปฏิบัติการหน้าที่
วิชาการ จำนวน 17 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น (Nonprobability
sampling) ด้วยการเลือกแบบเจาะจงโดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาโดยใช้จำนวนนักเรียนเป็น
เกณฑ์ และแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศ
การศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น
ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยจะกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญไว้ดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ไม่ต่ำกว่า
ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีประสบการณ์และปฏิบัติงาน
งานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาหรือในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน
5 คน

2.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทาง
การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารการศึกษา ที่มีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
สาขาการบริหารการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีประสบการณ์และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการ
การบริหารงานในหน่วยงานทางการศึกษาหรือในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 30 คน
ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็น ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

2.2.4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทาง
การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 210 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย
(Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie
and Morgan (ยูทธ ไทเวอร์ธ. 2544 : 104)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ความต้องการแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.2 แนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3.3 ความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

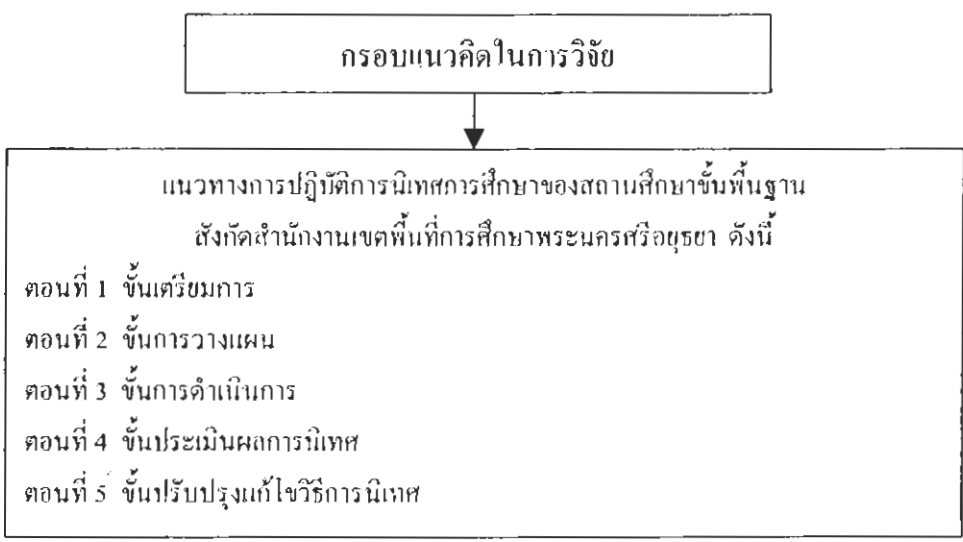
3.4 ความเป็นไปได้ของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ได้จากการสังเคราะห์ ขั้นตอนกระบวนการ เอกสารของหน่วยงาน นักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36-37) ; สงัด อุทรานันท์ (2530 : 46) ; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 23) ; กรมวิชาการ (2543 : 17) ; นิพนธ์ ไทยพานิช (2531 : 36) ; แฮร์ริส (Harris. 1985 : 14-15) และโคแกน (Cogan. 1973 : 36) นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยจัดหัวข้อที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน หัวข้อที่ต่างกันมาจัดลำดับความสำคัญตามขั้นตอน และกระบวนการเมื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย นำมาประกอบเป็นแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นการวางแผน
3. ขั้นการดำเนินการ
4. ขั้นประเมินผลการนิเทศ
5. ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

สามารถแสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครู และนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวของเธอ (ครู และนักเรียน) ตลอดจนสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

2. ความต้องการแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นจากการขาดสิ่งใด สิ่งหนึ่งหรือความประสงค์ที่จะได้สิ่งนั้นของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษา โดยวัดความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในการจัดประชุมสัมมนาครั้งนี้ 1 โดยใช้เทคนิคการระดมสมองจากแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งค่าเป็น 2 ระดับ คือ ต้องการ หรือไม่ต้องการ โดยค่าคะแนนความคิดเห็นกำหนดที่ค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป

3. แนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กระบวนการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการใช้เทคนิคการระดมสมองจากความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 **ขั้นเตรียมการ** หมายถึง กำหนดสภาพปัญหา ความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ โดยกำหนดความมุ่งหมายของการนิเทศ

3.2 **ขั้นวางแผน** หมายถึง การรวมกลุ่มปรึกษาหารือ อภิปราย ถกเถียงแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อวางแผนพัฒนาจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ

3.3 **ขั้นดำเนินการ** หมายถึง การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ติดต่อดำเนินงาน การจัดทำคู่มือ ตรวจสอบความสมบูรณ์ นิเทศติดตามผลและปรับปรุง แก้ไขให้เกิดความพึงพอใจ

3.4 **ขั้นประเมินผลการนิเทศ** หมายถึง สถานศึกษา และชุมชนร่วมกันกำหนด ขั้นตอนย่อยต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการแล้วมาประเมินผลตลอดจนดูแลปัญหาข้อขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ในระหว่างประเมินผลและแก้ไขปัญหานั้นทันที

3.5 **ขั้นปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ** หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนร่วมกันกำหนดขั้นตอนย่อยต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในการนิเทศการศึกษารั้งต่อไป

4. ความเหมาะสมของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความเห็นด้วยว่าสิ่งที่ระบุนั้นตรงกับแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวัดจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ความเป็นไปได้ของแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คะแนนจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ปฏิบัติได้จริง ภายใต้บริบทของสถานศึกษาโดยวัดจากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา จากการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

6. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา หมายถึง สำนักงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่แบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 2 เขต คือ

เขต 1 มีพื้นที่รับผิดชอบ 9 อำเภอ ประกอบด้วย พระนครศรีอยุธยา อุทัย วังน้อย กาษี นครหลวง มหาราช ท่าเรือ บ้านแพรก และบางปะหัน

เขต 2 มีพื้นที่รับผิดชอบ 7 อำเภอ ประกอบด้วย เสนา บางบาล บางไทร บางซ้าย ลาดบัวหลวง ผักไห้ และบางปะอิน

9. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีการศึกษาที่ระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก ทางการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

10. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีประสบการณ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานในหน่วยงานทางการศึกษาหรือสถานศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี

11. ผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูปฏิบัติการหน้าห้องวิชาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อนำไปเผยแพร่ให้สถานศึกษาในสังกัดนำแนวทางในการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถนำแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปเป็นแนวทางการปฏิบัติประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานบริหารของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยขึ้น

3. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาสามารถนำแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาไปพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
4. องค์กรทางการศึกษาที่มีบริบทและหลักการบริหารที่คล้ายคลึงกัน สามารถนำแนวทางการนิเทศการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล